

УДК [378.147:51]:37.026

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ НАСТУПНОСТІ МІЖ ШКОЛОЮ ТА ПЕДАГОГІЧНИМ ВНЗ

Штонда О. Г.

Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди,
Україна, Харків

В даній статті розглянута наступність у навчанні між школою та педагогічним ВНЗ. А також, виділені та обґрунтовані наступні напрями здійснення наступності між школою та педагогічним ВНЗ: розвиток особистісних якостей майбутнього вчителя; ліквідація прогалин в шкільних знаннях, вміннях та навичках; актуалізація шкільних знань та знань здобутих у педагогічному ВНЗ; здійснення наступності у використанні активних форм та методів організації навчального процесу на молодших курсах педагогічного ВНЗ. На думку автора за визначеними напрямками має здійснюватись наступність в навчальному процесі для ефективного засвоєння навчального матеріалу.

Ключові слова: наступність в навчанні, учні, студенти, шкільні знання, педагогічний ВНЗ.

Штонда О. Г. Основные направления осуществления преемственности в обучении между школой и педагогическим вузом. Харьковского региона / Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, Украина, Харьков.

В данной статье рассмотрена преемственность в обучении между школой и педагогическим вузом. А также, выделены и обоснованы следующие направления осуществления преемственности между школой и педагогическим вузом: развитие личностных качеств будущего учителя; ликвидация пробелов в школьных знаниях, умениях и навыках; актуализация

школьных знаний и знаний полученных в педагогическом вузе; осуществления преемственности в использовании активных форм и методов организации учебного процесса на младших курсах педагогического вуза. По мнению автора по определенным направлениям должна осуществляться преемственность в учебном процессе, что способствует эффективному усвоению учебного материала.

Ключевые слова: преемственность в обучении, ученики, студенты, школьные знания, педагогический вуз.

Shtonda O. The main directions of the continuity in the learning between school and pedagogical university. Kharkov region / Kharkiv National Pedagogical University named after G.S.Skovorody, Ukraine, Kharkiv

In this article the continuity of learning between school and pedagogical university. And also, highlighted and justified following areas of continuity between school and pedagogical university: the development of personal qualities of future teachers; elimination of gaps in school knowledge and skills; updating of school knowledge and expertise gained in the pedagogical university; of continuity in the use of active forms and methods of educational process in undergraduate teaching universities. According to the author of the defined areas should be carried continuity in the learning process for effective learning.

Key words: continuity in education, learners, student, school knowledge, pedagogical university.

Постановка проблеми. Наступність розглядається як один із принципів неперервної освіти і має бути реалізована у змісті, методах та формах навчання, тобто вона передбачає максимальне використання на кожному етапі навчання того, що досягнуто на попередньому. Для формування наступності в навчанні, зокрема у вивченні математики, необхідно виділити основні напрями, за якими має здійснюватись наступність між школою та педагогічним ВНЗ.

Аналіз актуальних досліджень. Проаналізувавши літературу з даної проблеми, ми бачимо що дослідження з пошуку шляхів забезпечення наступності навчання між різними ланками освіти мають місце в педагогічній науці та досліджуються великою кількістю науковців.

А. Усова вважає, оскільки основу наступності складають систематизація та узагальнення сформульованих понять, то необхідна поетапна організація процесу їх засвоєння [1].

Г. Щукіна розглядає в якості головної функції наступності можливість забезпечення опори на пройдене для послідовного розвитку знань, умінь і навичок [2].

Ю. Самарін підкреслює, що справжня реалізація наступності полягає в перетворенні старих знань під впливом нових в ході їх систематизації та узагальнення, які й забезпечують їх взаємозв'язок і вільне їх застосування в різноманітних умовах навчання [3].

Дослідження наступності у навчанні математики показують наступні шляхи реалізації: виділення опорних знань і вмінь учнів (К.Гнезділова, А. Люблінська та ін.); використання шкільних підручників з курсу «алгебри та початків математичного аналізу» (В. Моторіна, Ю. Сидоров); прийоми побудови систем завдань, що мають властивість структурної повноти (В. Крупіч, М. Волчаста, О. Єпішева та ін.) тощо.

Аналіз вище перерахованих робіт авторів підтверджує, з одного боку, нашу думку про актуальність вирішення проблеми реалізації наступності, зокрема при навчанні математики, а з іншого – показує, що дослідниками поки ще недостатньо чітко визначаються напрями здійснення наступності, що забезпечують можливість ефективної її реалізації.

Мета статті – визначити та обґрунтувати основні напрями, за якими необхідно здійснювати наступність в навчальному процесі школи та педагогічного ВНЗ, зокрема у вивченні математики.

Завдання:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з даного дослідження та обґрунтувати актуальність проблеми наступності в навчанні та виявленні основних напрямів її здійснення.

2. Виділити та обґрунтувати основні напрями здійснення наступності в навчанні, зокрема при вивченні математики в школі та педагогічному ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження питання наступності в навчанні в наш час набуває стрімкого розвитку, оскільки недостатньо сформована наступність між окремими ланками освіти може привести до негативних наслідків. Наступність в педагогічній науці різними дослідниками характеризується певними ознаками, основними з яких є: послідовність і систематичність у розміщенні навчального матеріалу; зв'язок минулого, теперішнього і майбутнього; поглиблення здобутих раніше знань за рахунок нових тощо.

Для того, щоб сформувати наступність між школою та педагогічним ВНЗ, необхідно, насамперед, виділити основні напрями, за якими вона буде здійснюватись.

Одним із найважливіших напрямів реалізації наступності в навчанні між школою та педагогічним ВНЗ, на нашу думку, є розвиток особистісних якостей майбутнього вчителя.

Якісна характеристика професійної підготовки вчителя, зокрема математики, залежить не лише від кількості засвоєних ним знань та вмінь, а й від того, як розвинуто в нього творче мислення, від сформованості педагогічно значущих вольових зусиль, тобто від рівня загального психологічного розвитку. Сутність переходу від середньої школи до педагогічного ВНЗ не тільки в тому, що студент практично здійснив свою мрію старшокласника, «але і в характері очікувань, ціннісних орієнтацій студента, його основної спрямованості, в радикальній зміні тієї ланки, тієї особистісної позиції, які визначають особливості його життєдіяльності на новому життєвому етапі» [4].

У рамках вирішення даного питання наступність займає центральне місце, тому що сутність даної проблеми потрібно спостерігати в напрямку розвитку особистості, в тенденціях вікового становлення старшокласників, студента, а саме: від життєвого самовизначення старшокласника до адаптації і практичного заохочення до професії, формування світоглядних і морально-професійних якостей вчителя.

Наступним напрямом, та не менш головним ми вважаємо ліквідацію прогалин в шкільних знаннях, вміннях та навичках.

Формування системних, цілісних, наукових знань у студентів в педагогічному ВНЗ складно через прогалини в шкільних знаннях, вміннях та навичках розумової праці.

Науковці в своїх працях підкреслюють, що засвоєння студентами матеріалу дисциплін ВНЗ вимагає високого рівня мислення. У зв'язку з цим у вищій школі відбувається інше перетворення інформації, а саме – з'єднання «нових» і «старих» знань і створення «нової» інформації.

На початку навчання в педагогічному ВНЗ опорні знання шкільного курсу відійшли в «минуле», ближчою стає інформація, яка надходить в даний момент. Для встановлення наступності необхідно витягти з пам'яті опорні знання шкільного курсу, зв'язати їх з інформацією, яка сприймається в педагогічному ВНЗ та співвіднести з майбутньою професією. І тільки після цього інформація ВНЗ стає знанням і настає запам'ятовування. В даному випадку наступність безпосередньо пов'язана з «переучуванням».

Розглянемо дану ситуацію при вивченні вищої математики в педагогічному ВНЗ. Навчальний матеріал у ВНЗ суперечить наявним в учнів знанням та досвіду. Наприклад, в проєктивній геометрії на площині пряма не розділяє її на дві частини, в той час як досвід евклідової геометрії, який укорінився в свідомості студента зі шкільних років, свідчить про зворотнє. Учні 7-го класу доводять теорему про суму кутів в трикутнику (сума кутів трикутника дорівнює 180°), а на площині Лобачевського сума кутів трикутника менше 180° , і існують не тільки паралельні, але й мимобіжні прямі.

Як бачимо, матеріал геометрії середньої школи розширюється, доповнюється новими поняттями спираючись на більш глибокі шкільні знання, ніж мають студенти ВНЗ.

Отже, в даному напрямі наступність розуміється як зв'язок, що передбачає використання шкільних знань студентів, зокрема з курсу математики, для формування якісних знань у ВНЗ.

Актуалізація шкільних знань та знань здобутих у педагогічному ВНЗ – наступний напрям для забезпечення наступності у навчанні. Даний напрям охоплює старші курси навчання в педагогічному ВНЗ та перші роки професійної діяльності. Студенту-випускнику необхідно провести аналіз, набутих знань у педагогічному ВНЗ і співвіднести їх зі своєю майбутньою професією. Однак, знання здобуті у ВНЗ витісняють шкільні: до цього часу шкільний курс не тільки не розвивається, а й часто забувається студентами, втрачаються навички розв'язання задач шкільного типу.

Розглянемо даний випадок на прикладі вивчення математики. Високий рівень умінь і навичок курсу математики педагогічного ВНЗ має передбачати вміння розв'язувати і «стандартні» задачі шкільного курсу математики, олімпіадні задачі. При цьому самі студенти мають вказувати точні, чіткі формулювання визначень, теорем, наводити доведення, виділяти основні поняття курсу математики ВНЗ, ідеї та етапи доведень, наводити приклади, тобто необхідно «змусити» працювати «минуле», «теперішнє», «майбутнє».

На практиці можна спостерігати ситуацію, коли студенти, які мають непогану загальнонаукову підготовку, виявляються безпорадними при проведенні уроків математики і не тільки тому, що не володіють основами загальної педагогіки та методики предмета. Це відбувається в результаті того, що вони погано орієнтуються у змісті шкільної математики, не мають достатньо чіткого уявлення про навчальний предмет зі сформованими логічними структурами зв'язків і методологією.

Тому для здійснення наступності на даному етапі навчання необхідно встановлення конструктивної взаємодії трьох вимірів минулого, теперішнього і майбутнього.

Не менш важливим напрямом є здійснення наступності у використанні активних форм та методів організації навчального процесу на молодших курсах педагогічного ВНЗ.

В змісті шкільного курсу різних дисциплін, зокрема математики, активні форми та методи навчання сприяють глибокому розумінню дисциплін, зацікавленості учнів у розширенні знань, розвитку творчої діяльності. Вчителі конструюють цілі методичні системи навчально-пізнавальної взаємодії та діяльності учнів.

Більшість науковців вважають, що необхідно обов'язково допомагати учням у процесі пізнання: керувати їх вченням, щоб діти поступово оволоділи саморегуляцією своєї діяльності, своєї навчальної праці [5, с. 99].

Вчитель В. Шаталов так розкриває сутність свого методичного підходу до роботи над новим матеріалом: «Виклад матеріалу великими блоками (темами, розділами) дозволить краще його осмислити, усвідомити логічні взаємозв'язки там, де раніше були лише окремі теореми, правила, параграфи. Учніві надається можливість побачити всю дорогу, а не частина її, дізнатися, що ж попереду» [6].

Наступність у методах і формах організації навчального процесу передбачає збереження кращого, подальший розвиток на наступному етапі. Отже, активні форми і методи мають використовуватися не тільки в середній школі, а й в педагогічному ВНЗ.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дає підстави для висновку, що виділені та обґрунтовані основні напрями здійснення наступності між школою та педагогічним ВНЗ – розвиток особистісних якостей майбутнього вчителя; ліквідацію прогалин в шкільних знаннях, вміннях та навичках; актуалізація шкільних знань та знань здобутих у педагогічному ВНЗ; здійснення наступності у використанні активних форм та

методів організації навчального процесу на молодших курсах педагогічного ВНЗ – мають функціонувати в єдності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної наукової проблеми. Подальшого вивчення й ґрунтовної розробки потребує розгляд дидактичних умов, при яких здійснювався б зв'язок всіх зазначених напрямів.

Література:

1. Усова А. В. Актуальные проблемы развития современной системы школьного образования / А. В. Усова. – ЧИПУ, 1997. – 20 с.
2. Щукина К. И. Роль деятельности в учебном процессе / К.И. Щукина. – М. : Просвещение, 1986. – 144 с.
3. Самарин Ю. А. Очерки психологии ума. Особенности умственной деятельности школьников / Ю.А. Самарин. – М., 1962. – 312 с.
4. Нестерова Л. Ю. Преемственность в обучении математике в средней школе и педвузе: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Лариса Юрьевна Нестерова. – Арзамас, 1997. – 171 с.
5. Баженова И. Н. Педагогический поиск / И. Н. Баженова. – М.: Педагогика, 1987. – 544 с.
6. Шаталов В. Ф. Опорные конспекты по кинематике и динамике / В. Ф. Шаталов, В. М. Шейман, А. М. Хаит. – М.: Просвещение, 1989. – 143 с.

References:

1. Usova A. V. Aktual'nye problemy razvytyya sovremennoyu systemy shkol'noho obrazovanyya / A.V. Usova. – ChYPU, 1997. – 20 s.
2. Shchukyna K. Y. Rol' deyatel'nosty v uchebnom protsesse / K. Y. Shchukyna. – M.: Prosveshchenye, 1986. – 144 s.
3. Samaryn Yu. A. Ocherky psykholohyy uma. Osobennosti umstvennoy deyatel'nosty shkol'nykov / Yu.A. Samaryn. – M., 1962. – 312 s.
4. Nesterova L. Yu. Preemstvennost' v obuchenyy matematyke v sredney shkole y pedvuze: dys... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Larysa Yur'evna Nesterova. – Arzamas, 1997. – 171 s.

5. Bazhenova Y. N. Pedahohycheskyy poysk / Y. N.Bazhenova. – M. : Pedahohyka, 1987. – 544 s.

6. Shatalov V. F. Opornye konspekty po kynematyke y dynamyke / V.F. Shatalov, V. M. Sheyman, A. M. Khayt. – M.: Prosveshchenye, 1989. – 143 s.